

Бастауыш сынып білім беру үрдісінде жаңа технологияларды қолдану

Аннотация

Бұл мақалада бастауыш сыныптарда білім беру үрдісінде жаңа технологияларды қолданудың маңыздылығы мен тиімділігі қарастырылады. Білім беру саласындағы инновациялық технологиялар оқушылардың оқу үдерісіне қызығушылығын арттырып, олардың танымдық қабілеттерін дамытуға септігін тигізеді. Сонымен қатар, жаңа технологиялар арқылы мұғалімдер оқу материалдарын түрлендіріп, оқушылардың білім алуын жеңілдете алады. Мақалада білім беру үрдісінде қолданылатын негізгі технологиялар сипатталып, олардың артықшылықтары мен кемшіліктері талданады.

Кілт сөздер

Бастауыш білім, жаңа технологиялар, инновациялық оқыту, цифрлық білім беру, интерактивті әдістер, АКТ.

Кіріспе

Қазіргі қоғамның қарқынды дамуы білім беру саласындағы өзгерістерді талап етеді. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың (АКТ) дамуы білім беруді жаңартудың басты факторына айналды. Әсіресе, бастауыш сыныптарда жаңа технологияларды қолдану оқушылардың оқу мотивациясын арттырып, олардың сыни ойлау қабілетін дамытуға көмектеседі. Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларының білімін жетілдіру мақсатында қолданылатын жаңа технологиялар талданады.

Жаңа технологиялардың білім беру үрдісіндегі рөлі

Қазіргі білім беру жүйесі жаңа технологияларсыз мүмкін емес. Жаңа технологиялар оқу процесін жандандырып, білім беру сапасын жақсартуға және оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға мүмкіндік береді. Әсіресе, бастауыш сыныптарда қолданылатын инновациялық технологиялар баланың оқу материалын терең түсінуіне, өзіндік ізденіс дағдыларын қалыптастыруға және шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Жаңа технологиялардың бастауыш білім беру үрдісіндегі маңызын бірнеше негізгі бағыт бойынша қарастыруға болады:

Білім алушылардың белсенділігін арттыру

Дәстүрлі оқыту әдістерінде оқушылардың рөлі көбіне тыңдаушы немесе мұғалімнің айтқанын орындаушы ретінде шектеліп қалатын болса, жаңа технологияларды қолдану олардың оқу үдерісіне белсенді қатысуына ықпал етеді. Интерактивті тақталар, онлайн оқыту платформалары және ойын технологиялары сабаққа деген қызығушылықты арттырып, оқушыларды білім алуға ынталандырады.

Ақпараттың қолжетімділігі мен жаңашылдығы

Цифрлық технологиялар арқылы оқушылар кез келген уақытта қажетті оқу материалдарына қол жеткізе алады. Ғаламтор мен электронды білім беру платформалары сабақтан тыс уақытта да қосымша білім алуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, заманауи технологиялар оқытушылардың жаңартылған, өзекті ақпараттарды пайдалануына жағдай жасайды.

Білім беру процесінің жекеленуі

Жаңа технологиялар әр оқушының жеке ерекшеліктерін ескеруге мүмкіндік береді. Интерактивті оқыту әдістерін пайдалану арқылы әр баланың оқу деңгейіне сәйкес тапсырмалар ұсынуға болады. Бұл әсіресе инклюзивті білім беру жағдайында маңызды, себебі ерекше қажеттіліктері бар оқушылар үшін арнайы бағдарламалар жасақталып, олардың білім алуына ыңғайлы орта құруға көмектеседі.

Оқыту әдістерінің әртүрлілігі және шығармашылық дамыту

Білім беру технологиялары оқыту әдістерінің ауқымын кеңейтеді. Мысалы:

- Интерактивті тақталар мен мультимедиялық құралдар сабақты көрнекі және қызықты етеді.
- Ойын технологиялары мен симуляцияларды пайдалану арқылы баланың қиялы мен шығармашылық қабілеті дамиды.
- Виртуалды зертханалар мен толықтырылған шындық технологиялары ғылыми пәндерді меңгеруді жеңілдетеді.

Оқытудың тиімділігі мен уақыт үнемдеу

Жаңа технологиялар мұғалімдерге оқу процесін тиімді ұйымдастыруға көмектеседі. Мысалы, электрондық күнделіктер, автоматтандырылған бағалау жүйелері, онлайн тесттер мұғалімнің уақытын үнемдеп, сабақ жоспарын оңтайландыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, технологияларды дұрыс пайдалану оқушылардың оқу материалын жылдам әрі сапалы меңгеруіне жағдай жасайды.

Қашықтан оқыту мүмкіндіктері

Жаңа технологиялар әсіресе қашықтан білім беруді дамытуда ерекше маңызға ие. Цифрлық білім беру платформалары мен онлайн оқыту құралдары оқушылардың үйде отырып та сапалы білім алуына жағдай жасайды. Бұл әсіресе пандемия кезіндегі қашықтан оқыту тәжірибесінде айқын көрінді.

Оқушылардың өз бетінше білім алуына ықпал ету

Қазіргі білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқушыларды өз бетімен білім алуға үйрету. Жаңа технологиялар бұл процесті жеңілдетеді. Электрондық кітаптар, подкасттар, онлайн курстар мен вебинарлар оқушылардың өз бетінше ізденуіне, зерттеу жүргізуіне мүмкіндік береді.

Жаңа технологиялардың білім беру процесіндегі рөлі зор. Олар білім сапасын арттырып қана қоймай, оқушылардың танымдық қызығушылығын дамытуға, өз бетінше білім алуға, шығармашылық қабілеттерін шыңдауға ықпал етеді. Дегенмен, технологияларды тиімді қолдану үшін мұғалімдер оларды меңгеріп, оқу процесіне дұрыс ықпалдастыруы қажет. Осылайша, бастауыш сыныпта инновациялық әдістерді енгізу оқытудың жаңа деңгейіне көтерілуіне мүмкіндік береді.

Бастауыш сыныптарда қолданылатын жаңа технологиялар

Қазіргі заманғы білім беру үдерісі ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамуына байланысты түбегейлі өзгерістерге ұшырауда. Бастауыш сынып оқушыларының

жас ерекшеліктерін ескере отырып, жаңа технологияларды тиімді қолдану – олардың оқу үдерісін жеңілдетіп қана қоймай, сонымен қатар, білім алуға деген қызығушылықтарын арттырудың маңызды құралы болып табылады. Жаңа технологияларды енгізу арқылы оқыту процесі жанданып, оқушылардың пәнге деген ынтасы күшейеді. Бүгінгі таңда бастауыш сыныптарда қолданылатын негізгі технологияларды бірнеше бағытқа бөліп қарастыруға болады.

Интерактивті тақталар және цифрлық құрылғылар

Интерактивті тақталар мен планшеттердің білім беру саласына енгізілуі сабақтардың сапасын арттырып, мұғалімдер мен оқушылар арасындағы қарым-қатынасты жаңаша деңгейге көтерді. Интерактивті тақта көмегімен мұғалімдер оқу материалдарын түрлі мультимедиялық элементтермен толықтыра алады, бұл өз кезегінде балалардың есте сақтау қабілетін жақсартады. Мысалы, бастауыш сынып оқушыларына геометриялық фигураларды түсіндіру кезінде оларды тек қана тақтаға бормен сызып көрсету емес, сонымен қатар, 3D үлгіде көрсету арқылы оқушылардың материалды түсінуін жеңілдетуге болады.

Бұған қоса, планшеттер мен ноутбуктердің көмегімен оқушылар жеке тапсырмалар орындап, өзіндік зерттеу жүргізуге мүмкіндік алады. Мұндай құрылғылардың көмегімен балалар интерактивті ойындар ойнап, логикалық есептер шығарып, өз білімдерін сынап көре алады. Сонымен қатар, арнайы әзірленген мобильді қосымшалар арқылы оқушылар сауат ашу, математика және басқа да пәндер бойынша қосымша тапсырмалар орындап, өз білімдерін бекіте алады.

Онлайн оқыту платформалары және қашықтықтан білім беру

Бүгінгі таңда бастауыш сыныптарда онлайн білім беру платформаларының қолданылуы артып келеді. Қазақстандық және халықаралық деңгейдегі платформалар, мысалы, **BilimLand, Kundelik.kz, Khan Academy Kids, LearningApps** және **Google Classroom**, білім беру процесін анағұрлым ыңғайлы әрі тиімді етеді.

Мұндай платформалар арқылы оқушылар өздеріне қажетті оқу материалдарын кез келген уақытта қарап, үй тапсырмаларын орындап, мұғалімнен кері байланыс ала алады. Сонымен қатар, онлайн платформалар мұғалімдерге әр оқушының үлгерімін бақылауға және дербес оқыту әдістерін қолдануға мүмкіндік береді.

Қашықтықтан оқыту жағдайында онлайн платформалар ерекше маңызды рөл атқарады. Әсіресе пандемия кезінде көптеген мектептер онлайн оқыту форматына көшіп, білім беру процесін үздіксіз жүргізу үшін түрлі технологияларды пайдаланды. Мұндай құралдар дәстүрлі сабақтарды толықтырып қана қоймай, кейбір жағдайларда оларды толық алмастыра алады.

Ойын технологиялары және геймификация әдістері

Бастауыш сынып оқушыларының жас ерекшеліктеріне сәйкес, ойын арқылы оқыту ең тиімді әдістердің бірі болып табылады. Балалар үшін ойын – тек көңіл көтеру құралы ғана емес, сонымен қатар, танымдық процестерді белсенді етудің маңызды тәсілі. Ойын технологияларын оқу үдерісіне енгізу оқушылардың логикалық ойлауын дамытып, олардың оқу материалдарын жеңіл әрі қызықты меңгеруіне көмектеседі.

Геймификация (ойын элементтерін білім беру процесіне енгізу) әдісі арқылы оқушылардың пәнге деген ынтасы артады. Мысалы, сабақ барысында оқушыларға деңгейлік тапсырмалар беру, әрбір дұрыс жауап үшін жұлдызша немесе ұпай жинау, жарыс түрінде тапсырмалар орындау – балаларды белсенді оқытуға ынталандырады. Ойын әдістері тек қана сабақта қолданылып қоймай, үй тапсырмаларын орындау барысында да пайдалы болуы мүмкін.

Қазіргі таңда білім беру саласында қолданылатын ең танымал ойын технологиялары мыналар:

- **Kahoot!** – мұғалімдер интерактивті тесттер құрастырып, оқушылармен қызықты түрде білімдерін тексере алады.
- **Quizizz** – бұл платформа ойын түрінде тест тапсырмаларын орындауға мүмкіндік береді.
- **Minecraft: Education Edition** – оқушыларға логикалық ойлауды дамытуға және командалық жұмыс дағдыларын қалыптастыруға көмектесетін танымал платформа.

Виртуалды және толықтырылған шындық технологиялары

Қазіргі заманғы білім беру үрдісінде **виртуалды шындық (VR)** және **толықтырылған шындық (AR)** технологиялары үлкен маңызға ие бола бастады. Бұл технологиялар оқушыларға теориялық материалды визуалды түрде түсіндіруге көмектесіп, олардың оқуға деген ынтасын арттырады.

Мысалы, **Google Expeditions** немесе **ARLOOPA** секілді қосымшалар арқылы оқушылар тарих, биология, география пәндері бойынша 3D үлгіде көрнекі материалдарды тамашалай алады. Оқушылар Египет пирамидаларына виртуалды саяхат жасап, ғарыш кеңістігін зерттеп немесе адамның ішкі ағзаларының құрылысын көрнекі түрде зерттей алады.

Толықтырылған шындық элементтері де бастауыш сынып оқушылары үшін өте пайдалы. Мысалы, **Quiver** қосымшасы қарапайым бояу суреттерін жандандырып, оқушыларға өз жұмыстарын интерактивті түрде көруге мүмкіндік береді.

Робототехника және бағдарламалау негіздері

Бүгінде бастауыш сыныптарда бағдарламалау мен робототехникаға ерекше көңіл бөлінуде. Мұндай технологиялар оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамытып, шығармашылық және аналитикалық дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі.

Бастауыш сынып оқушылары үшін арнайы бейімделген **Scratch**, **LEGO Education**, **Code.org** секілді платформалар балалардың бағдарламалауды қызықты әрі жеңіл меңгеруіне көмектеседі. Мысалы, **LEGO Mindstorms** немесе **Arduino** құрылғылары арқылы балалар қарапайым роботтарды құрастырып, оларды бағдарламалауды үйрене алады.

Электронды оқулықтар және цифрлық ресурстар

Білім беру үрдісінде **электрондық оқулықтар**, **бейнесабақтар**, **аудиокітаптар** және басқа да цифрлық ресурстарды пайдалану – оқыту сапасын арттырудың тиімді жолдарының бірі. Мұндай материалдар арқылы оқушылар дәстүрлі оқулықтардағы ақпаратты кеңірек қамтып, оны мультимедиялық форматта игере алады.

Электрондық оқулықтардың артықшылықтары:

- Кез келген уақытта қолжетімділік;
- Интерактивті тапсырмалар арқылы білімді бекіту;
- Визуалды және аудиоматериалдарды қолдану арқылы есте сақтау қабілетін дамыту.

Бастауыш сыныптарда жаңа технологияларды қолдану оқыту процесін жеңілдетіп қана қоймай, оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға септігін тигізеді. Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде жаңа технологияларды тиімді пайдалану – заман талабы. Мұғалімдер осы технологияларды орынды және жүйелі түрде қолданған жағдайда, оқу процесінің тиімділігі едәуір артады.

Бастауыш білім беру үрдісінде жаңа технологияларды қолданудың артықшылықтары мен қиындықтары

Қазіргі заманғы білім беру жүйесі жаңа технологияларсыз мүмкін емес. Жаңа технологиялар бастауыш сыныптардағы білім беру процесін едәуір жеңілдетіп, оқушылардың білімді қабылдауын жақсартуға көмектеседі. Алайда, олардың тиімділігімен қатар, белгілі бір қиындықтар мен шектеулер де бар. Сондықтан, жаңа технологияларды бастауыш білім беру үрдісіне енгізу кезінде олардың артықшылықтары мен ықтимал қиындықтарын жан-жақты қарастыру қажет.

Жаңа технологияларды қолданудың артықшылықтары

Жаңа технологияларды бастауыш білім беру жүйесіне енгізудің негізгі артықшылықтары төмендегідей:

Білім беру сапасын арттыру

Жаңа технологиялардың көмегімен мұғалімдер оқушыларға ақпаратты көрнекі әрі қызықты түрде жеткізе алады. Интерактивті тақталар, электронды оқулықтар, мультимедиялық сабақтар мен цифрлық ресурстар балалардың оқу материалын тереңірек түсінуіне мүмкіндік береді. Теориялық білімді тәжірибемен ұштастыру арқылы оқушылардың алған білімдерін күнделікті өмірде қолдану дағдылары қалыптасады.

Оқушылардың қызығушылығын арттыру

Бастауыш сынып оқушылары жаңа технологиялармен жұмыс істегенде, олар оқу процесіне белсенді түрде қатысады. Интерактивті тапсырмалар, ойын технологиялары, виртуалды зертханалар және анимациялық материалдар балалардың сабаққа деген ынтасын күшейтеді. Бұл әсіресе, оқу үлгерімі төмен оқушылар үшін маңызды, өйткені олар дәстүрлі әдістермен қиындыққа тап болса, жаңа технологиялар арқылы материалды жеңіл қабылдай алады.

Дербестендірілген оқыту мүмкіндіктері

Әрбір оқушының оқу қарқыны мен қабілеті әртүрлі болғандықтан, жаңа технологиялар жеке оқу траекториясын құруға мүмкіндік береді. Онлайн платформалар мен білім беру қосымшалары оқушыларға өз деңгейіне сәйкес тапсырмаларды орындауға және өз бетінше білім алуға жағдай жасайды. Бұл әдіс әсіресе инклюзивті білім беруде ерекше

маңызды рөл атқарады, өйткені ерекше қажеттіліктері бар балаларға арнайы бейімделген бағдарламалар арқылы білім беру процесін жеңілдетуге болады.

Мұғалімнің жұмысын жеңілдету және уақытты үнемдеу

Жаңа технологиялар мұғалімдердің жұмысын автоматтандыруға көмектеседі. Мысалы, электрондық күнделіктер мен журналдар арқылы оқушылардың үлгерімін бақылау жеңілдейді, ал онлайн тесттер мен тапсырмалар тексеру жұмыстарын жылдамдатуға мүмкіндік береді. Бұл мұғалімдерге көбірек шығармашылық жұмысқа, оқушылармен жеке жұмыс істеуге және сабақ жоспарын жетілдіруге уақыт бөлуге мүмкіндік береді.

Оқу процесінің икемділігі және қашықтан оқыту мүмкіндігі

Цифрлық білім беру технологиялары арқылы оқушылар кез келген уақытта және кез келген жерде білім ала алады. Бұл әсіресе пандемия кезінде маңызды рөл атқарды, себебі қашықтан оқыту мүмкіндігі білім алуды үздіксіз жалғастыруға жағдай жасады. Сонымен қатар, онлайн курстар, вебинарлар мен цифрлық білім беру платформалары қосымша білім алуға мүмкіндік береді.

Жаңа технологияларды қолданудың қиындықтары

Жаңа технологиялардың артықшылықтарына қарамастан, оларды бастауыш білім беру үрдісіне енгізу барысында бірқатар қиындықтар туындауы мүмкін. Бұл қиындықтарды бірнеше негізгі топқа бөлуге болады.

Техникалық жабдықтардың жетіспеушілігі

Кейбір мектептерде жаңа технологияларды енгізу үшін қажетті техникалық құралдар жеткіліксіз болуы мүмкін. Интерактивті тақталар, планшеттер, компьютерлер және интернет желісі барлық білім беру мекемелерінде бірдей деңгейде дамымаған. Сонымен қатар, ауылдық аймақтардағы мектептерде интернет жылдамдығының төмендігі мен заманауи құрылғылардың жетіспеушілігі цифрлық технологияларды тиімді қолдануға кедергі келтіреді.

Мұғалімдердің біліктілігін арттыру қажеттілігі

Жаңа технологияларды тиімді пайдалану үшін мұғалімдерге арнайы дайындық қажет. Кейбір педагогтар заманауи құралдар мен бағдарламалық жасақтамаларды толық меңгермегендіктен, оларды оқыту үдерісінде дұрыс қолдана алмайды. Сондықтан мұғалімдерге арналған курстар, семинарлар мен тренингтер ұйымдастыру қажет.

Оқушылардың технологияларға тәуелділігі

Кейбір жағдайларда жаңа технологияларды шамадан тыс қолдану оқушылардың компьютерлік және мобильді құрылғыларға тәуелділігіне әкелуі мүмкін. Оқушылар сабақ барысында гаджеттерді тек білім алу үшін ғана емес, ойын ойнау немесе әлеуметтік желілерге кіру үшін пайдалануы мүмкін. Бұл олардың сабаққа деген зейінін төмендетіп, оқу үлгеріміне кері әсер етуі ықтимал.

Оқушылардың әлеуметтік дағдыларының әлсіреуі

Жаңа технологиялардың кең таралуы оқушылардың қарым-қатынас дағдыларына да әсер етуі мүмкін. Егер балалардың барлығы тек қана цифрлық ресурстар арқылы оқып, бір-бірімен тікелей қарым-қатынас жасамаса, олардың коммуникативтік қабілеттері әлсіреуі мүмкін. Сондықтан мұғалімдер технологияны оқу процесіне енгізу кезінде балалардың бірлескен әрекеттері мен топтық жұмысқа қатысуын қамтамасыз етуі керек.

Оқу материалдарының сапасын бақылау мәселесі

Интернетте оқушыларға қолжетімді білім беру ресурстары өте көп болғанымен, олардың барлығы сапалы және сенімді бола бермейді. Мұғалімдер мен ата-аналар оқушылардың қандай материалдарды пайдаланатынын бақылауы қажет. Егер оқушылар дұрыс емес немесе жалған ақпарат көздерінен білім алса, бұл олардың білім деңгейіне кері әсерін тигізуі мүмкін.

Жаңа технологиялардың бастауыш білім беру үрдісіндегі рөлі айтарлықтай маңызды болғанымен, оларды тиімді қолдану үшін белгілі бір кедергілерді еңсеру қажет. Бұл кедергілердің қатарында техникалық жабдықтардың жетіспеушілігі, мұғалімдердің жаңа технологияларды меңгеру деңгейі, оқушылардың технологияларға тәуелділігі және оқу материалдарының сапасын бақылау мәселесі бар.

Сондықтан, жаңа технологияларды білім беру үдерісіне тиімді енгізу үшін келесі шараларды қолға алу маңызды:

- Мектептерді заманауи техникамен жабдықтау;
- Мұғалімдердің цифрлық сауаттылығын арттыруға бағытталған курстар мен тренингтер өткізу;
- Оқушылардың технологияларды тек білім алу мақсатында қолдануын бақылау;
- Оқушылардың әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін топтық жұмыстарды ұйымдастыру;
- Сенімді және сапалы білім беру ресурстарын іріктеу.

Осылайша, жаңа технологияларды тиімді пайдалану арқылы бастауыш сыныптарда білім беру сапасын арттыруға және оқушылардың жан-жақты дамуына қол жеткізуге болады.

Қорытынды

Бастауыш сыныптарда жаңа технологияларды қолдану білім беру процесін тиімді әрі қызықты етуге мүмкіндік береді. Дегенмен, оны тиімді пайдалану үшін мұғалімдер арнайы дайындықтан өтіп, оқу бағдарламасына үйлесімді енгізуі қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Әбілқасымова, А. Е. "Бастауыш білім берудегі заманауи оқыту технологиялары" – Алматы: "Білім", 2022.
2. Жұмабекова, Ф. Н. "Инновациялық технологияларды бастауыш сыныпта қолдану" – Нұр-Сұлтан: "Ұлағат", 2021.
3. Құдайбергенова, К. Т. "Оқу үрдісіндегі жаңа педагогикалық технологиялар" – Шымкент: "Қазақ университеті", 2020.
4. Мұхамбетжанова, С. Т. "Цифрлық технологиялар және бастауыш білім беру" – Қостанай: "Ғылым", 2019.
5. Назарбаев, Н. "Қазақстан-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ" – Астана: "Елорда", 2018.

6. Ыбырайымова, Г. Ә. **"Интерактивті оқыту әдістері бастауыш сыныптарда"** – Ақтөбе: "ҚазҰПУ баспасы", 2021.
7. Сейдахметова, Л. **"Білім берудегі цифрландырудың рөлі"** – Тараз: "Болашақ", 2020.
8. Қасымова, А. Ж. **"Бастауыш мектепте оқытудың заманауи әдіс-тәсілдері"** – Семей: "Білім", 2018.
9. Білім және ғылым министрлігі. **"Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы"** – Астана, 2020.
10. Қабдыразақова, Г. **"Қазақ тілін оқытудағы жаңа педагогикалық технологиялар"** – Алматы: "Мектеп", 2017.
11. Оспанов, Ә. **"Жаңа педагогикалық технологиялардың теориясы мен практикасы"** – Орал: "Өрлеу", 2019.